

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти



Legal horizons

ВИПУСК 21 (34)

Суми – 2020

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i21.p37>

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ



*Золота Леся Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінально-
правових дисциплін та судочинства
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет*

У даній статті зроблено комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків щодо системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. У процесі дослідження визначено систему суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, з'ясовано низку державних органів, що відносяться до загальної та спеціальної юрисдикцій у даній системі, адже стан дотримання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залежить саме від ефективності діяльності органів державної влади, одним із основних завдань яких є охорона такого права. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових теоретичних і практичних висновків щодо суб'єктів адміністративного права, зокрема визначено, що вони є потенційними суб'єктами адміністративних правовідносин, оскільки можуть як вступити у відповідні адміністративні правовідносини, так і не скористатись таким правом, а також щодо суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, якими є органи державної влади, міжнародні, національні громадські організації, наукові установи, тощо, діяльність яких спрямована на забезпечення сприятливих умов для створення та використання прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Практична значимість полягає в тому, що положення, отримані в результаті проведеного дослідження, можуть бути використані у науково-дослідній сфері, правотворчості, правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, право інтелектуальної власності, наукова діяльність, суб'єкт права, автор, адміністративно-правова охорона, система суб'єктів, органи державної влади.

Zolota L.V. System of Subjects against Violations of Intellectual Property Rights in Science Activity. In this article involves a comprehensive analysis and generalization of existing scientific and theoretical material and the formulation of relevant conclusions the system of subjects of administrative and legal protection of intellectual property rights in the sphere of scientific activity. In the course of the research the system of subjects of administrative and legal protection of intellectual property rights in the sphere of scientific activity in Ukraine is defined, a number of public authorities belonging to general and special jurisdictions in this system have been clarified, after all, the state of observance of intellectual property rights in the field of scientific activity depends on the effectiveness of public authorities, one of the main tasks of which is the protection of such rights. As a result of the research, a number of new scientific theoretical and practical conclusions have been formulated with regard to subjects of administrative law, in particular, it is determined that they are potential subjects of administrative legal relations, as they may either enter into the relevant administrative legal relations or

not exercise such a right, regarding the subjects of administrative and legal protection of intellectual property rights in the field of scientific activity, which are public authorities, international, national public organizations, scientific institutions, etc. whose activities are aimed at providing favorable conditions for the creation and use of intellectual property rights in the field of scientific activity. Practical significance. The provisions resulting from the research can be used in research, lawmaking, law enforcement activities - to improve the efficiency of protection of intellectual property rights in the field of scientific activity.

Key words: intellectual property, intellectual property right, scientific activity, property rights, an author, administrative and legal protection, system of subjects, public authorities.

Постановка проблеми. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є тим забезпечувальним механізмом, який спрямований на дотримання усіма учасниками прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, забезпечення інтересів творців, забезпечення моральних та економічних прав авторів на результати наукової діяльності. Одним з таких елементів відповідного механізму виступають суб'єкти, діяльність яких безпосередньо спрямована на охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності вивчали такі вчені, як: В. Б. Авер'янов, А. І. Берлач, В. І. Курило, В. В. Волік, В. В. Галунько, Г. С. Римарчук, О. П. Орлюк, О. О. Михальський та інші.

Мета. Метою роботи є визначення суб'єктів, діяльність яких безпосередньо спрямована на адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, необхідно зазначити, що одним із ключових елементів структури адміністративно-правових відносин є його суб'єкти. Особливість їх полягає в тому, що адміністративне право наділяє правосуб'єктністю (адміністративною правосуб'єктністю, дієздатністю та деліктоздатністю) широке коло учасників таких правовідносин, оскільки норми адміністративного права врегульовують досить широке коло суспільних відносин, що виникають у процесі державного управління. До їх числа віднесено: органи державної влади, їх структурні підрозділи та посадових осіб, об'єднання громадян, окремих громадян, іноземців та осіб без громадянства, тощо [2, с. 63].

У Великому енциклопедичному юридичному словнику за редакцією Ю. С. Шемшученка поняття «суб'єкт права» визначається як «учасник правовідносин як носій юридичних прав і обов'язків, яким може бути фізична або юридична

особа, яка наділена правосуб'єктністю, тобто можливістю і здатністю бути суб'єктом правовідносин з усіма правовими наслідками» [3, с.860]. Аналізуючи вищевикладене з приводу розуміння поняття «суб'єкт права», варто зауважити, що однією з основних його ознак є наявність у такого суб'єкта правосуб'єктності, без якої відповідний суб'єкт апіорі не може функціонувати.

Схожою з Ю. С. Шемшученком думки з приводу розуміння поняття «суб'єкт права» дотримується і Н. В. Дараганова, яка визначає суб'єкт адміністративного права як фізичну або юридичну особу (організацію), яка відповідно до встановлених адміністративним законодавством норм бере участь у здійсненні державного управління, реалізації функцій виконавчої влади. Суб'єкт адміністративного права — це учасник управлінських відносин, який має передбачені законодавством відповідні права, обов'язки, повноваження, несе юридичну відповідальність та наділений здатністю вступати в адміністративно-правові відносини [4, с. 228]. Отже, з визначень, які запропоновані Ю. С. Шемшученком та Н. В. Дарагановою, вбачається, що вчені автоматично ототожнюють суб'єкт права та суб'єкт правовідносин, тобто з їх розуміння суб'єкт права — це учасник правовідносин. Так, суб'єкти адміністративного права та суб'єкти адміністративних відносин є тісно пов'язаними між собою та взаємозалежними, але їх потрібно розмежовувати, оскільки суб'єкти адміністративно-правових відносин є вужчим поняттям. Тому не в повній мірі погоджуюсь з вищенаведеними позиціями вчених, оскільки для того, щоб стати повноцінним суб'єктом будь-яких правовідносин, в тому числі й адміністративних, недостатньо лише наявності у суб'єкта прав та обов'язків, також необхідно, щоб в комплексі існували такі умови як правосуб'єктність, норми адміністративного права, які визначають відповідні права, обов'язки та юридичні факти. Отже, суб'єкти адміністративного права є потенційними суб'єктами адміністративних правовідносин, оскільки вони можуть як вступити у відповідні

адміністративні правовідносини, так і не скористатись таким правом.

Щодо визначення поняття суб'єкта правовідносин, то О. Ф. Скакун суб'єктів правовідносин визначає як правоздатних осіб суспільного життя, які є носіями юридичних прав і обов'язків, тобто це індивідуальні чи колективні суб'єкти права, які використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, виступаючи реалізаторами суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, повноважень і юридичної відповідальності [1, с. 354]. У свою чергу, В. В. Галушко під суб'єктами адміністративно-правових відносин розуміє учасників адміністративно-правових відносин, які мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки й наділені специфічними юридичними властивостями. Іншими словами, до суб'єктів адміністративно-правових відносин з погляду публічного управління належать як суб'єкти публічної адміністрації, так і об'єкти публічного управління, а з погляду адміністративно-правового регулювання — усі суб'єкти адміністративного права [5, с. 131].

Д. М. Бахрах до суб'єктів адміністративно-правових відносин зараховує: державні органи; структурні підрозділи органів держави, посадових осіб державних органів; об'єднання громадян, кооперативи, органи самоврядування, самодіяльні організації; громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, тощо [6, с. 50].

Таким чином, на основі вищевикладеного та аналізуючи наведені думки вчених, пропонуємо під суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності розуміти органів державної влади, міжнародних, національних громадських організацій, наукових установ, тощо, діяльність яких спрямована на забезпечення сприятливих умов для створення та використання прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, захисту особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності у разі їх порушення та життя в подальшому відповідних заходів щодо відновлення порушених прав.

Слід зазначити, що для здійснення та забезпечення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в державі була створена розгалужена система суб'єктів такої охорони. Так що ж собою представляє система суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності?

Система зводиться до сукупності елементів, взаємозалежність яких утворює єдину цілісну будову. Системі характерні такі риси: є цілісною категорією, що уособлює функціонування її складових; передбачає взаємозалежність складових між собою, при цьому розташування елементів виключає інстанційну структурованість; відсутність одного з елементів унеможлиблює розгляд системи в цілому; єдина цільова спрямованість як окремих елементів, так і системи в цілому, яка полягає в дотриманні імперативних приписів у визначеній сфері правовідносин [7, с. 78].

Під системою суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності О. О. Михальський розуміє сукупність державних органів, які відповідно до норм чинного законодавства України наділені спеціальними функціями та мають спільну мету діяльності, а саме припинити та попередити виникнення правопорушень у сфері інтелектуальної власності [8, с. 128]. О. О. Михальським запропоновано власне бачення щодо конкретних суб'єктів, які складають систему протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Дана система має дуалістичний характер та складається з державних органів загальної юрисдикції та органів спеціальної юрисдикції. У свою чергу, до органів загальної юрисдикції відносяться Кабінет Міністрів України, його структурні підрозділи, місцеві органи виконавчої влади, а також Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності. З іншої сторони, до спеціальних державних органів слід віднести Міністерство внутрішніх справ України, Національну поліцію України, Службу безпеки України, Державну фіскальну службу України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Антимонопольний комітет України, прокуратуру та ін. [9, с. 117].

Висновки. Таким чином, система суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це сукупність органів державної влади, міжнародних, національних громадських організацій, наукових установ, тощо, які відповідно до законодавства уповноважені здійснювати охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності шляхом життя превентивних, захисних, відновлювальних та інших заходів з метою забезпечення режиму законності у сфері інтелектуальної власності щодо наукової діяльності.

Література:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
2. Литвин І. Сутність системи суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 5. С. 63–66.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2007. 992 с.
4. Дараганова Н. В. Дискусійні питання класифікації суб'єктів адміністративного права (на прикладі екіпажу повітряного судна України). Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2010. № 4-1. С. 227–232.
5. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короєд, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко та ін. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 272 с.
6. Бахрах Д. Н. Административное право: учебник для вузов. Москва: БЕК, 1996. 368 с.
7. Коротких А. Система суб'єктів адміністративної юрисдикції в Україні та перспективи її розвитку. Публічне право. 2013. № 3 (11). С. 77–84.
8. Михальський О. А. Система субъектов противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине. Международный научно-практический журнал «Право и Закон». 2017. № 1. С. 127–131.
9. Михальський О. О. Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: дисертація ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Суми: НДІ публічного права; СумДУ, 2017. 254 с.